

Návštěva školy.

I. Se stanoviska všeobecného.

Nesmírné ceny pro každý stát jest co možná nejrozsáhlejší šíření se vzdělání a mravnosti. Jakmile dospěje stát k tomuto poznání, jest jeho snahou šířiti mezi lidem tvůrčí živly vzdělání. Základní vzdělání nemůže tedy býti zůstaveno libovůli jednotlivce nebo rodiny, nýbrž pokročiti musí v obor povinností veřejných. Moderní stát nutí rodiče, aby dopřály dítkám podílu na dobrodiních školního vyučování. Stát stává se tam, kde by dítko nerozumem, lhostejností, zjištností neb jinými nepřístojnostmi o výhody vyučování oloupeno býti mohlo, ochráncem schopností v dítku dřímajících, stát zjednává v nutných případech donucovacími prostředky proti rodičům a poručníkům možnost, aby duševní síly dítky se rozvinuly. Stát ukládá tudíž jednotlivci povinnost, aby své dítky nebo poručenice přidržoval ku nabytí základního vzdělání.

II. Povinnost k návštěvě školy.

§ 139 o. o. z. ukládá rodičům povinnost, aby »podporovali tělesný i duševní vývoj svých manželských dětí a položili základ k jich příštímu blahu vyučováním v náboženství a užitečných vědomostech«. § 166 o. o. z. poskytuje i nemanželskému dítku právo, aby požadovalo od svých rodičů »vychování jich jmění přiměřené«. K vychování náleží dle § 672 o. o. z. vedle výživy, ošacení a obydlí též vyučování. Říšský zákon o školách národních zavedl nucenou návštěvu školní, takže všichni rodičové a jich zástupcové jsou povinni postarati se o vyučování svých dítek a poručenců, které předepsáno jest pro veřejné školy národní (§ 20 říš. zák. o školách národních). Tímto zákonným ustanovením uložena jest však pouze povinnost k vyučování v povinných předmětech škol národních, ale nikterak bezvýjimečná povinnost k návštěvě veřejných škol národních; neboť domácí vyučování nesmí nijak býti obmezeno dle čl. 17. stát. zákona ze dne 21. prosince 1867 č. 142 ř. z. Ponecháno býti musí tedy rodičům nebo jich zástupcům na vůli, chtějí-li dětem svým poskytnouti vyučování ve veřejných školách národních či o to se postarati, aby dítkám dostalo se tohoto vyučování jiným způsobem. Státu jakožto nejvyššímu úřadu dozornímu přísluší toliko právo kontroly a dohledu nad tím, zdaž dostává se všem školou povinným dítkám dle zákona tohoto vyučování a to zvláště ve věku školou povinném.

III. Všeobecné zásady.

Návštěva školy počíná dokonáním 6. a trvá až do dokonání 14. roku věku. Vystoupiti ze školy smí žák jen tehdy, osvojil-li sobě nejnutnější vědomosti pro školy národní předepsané jako: náboženství, čtení, psaní a počítání. Říšským zákonem o školách národních ze dne 14. května 1869 č. 62 ř. z. byla zavedena osmiletá povinná návštěva školy. Oněm žákům, kteří na sklonku školního roku byli 13 $\frac{1}{2}$ roku staří a kteří ovládali úplně předměty školy národní, mohlo se okresním školním inspektorem z důležitých příčin povoliti propuštění ze školy před dokonáním 14. rokem (§ 21 říš. z. škol.). § 75 říš. z. škol. dovoleno bylo zákonodárství zemskému v Dalmácii, Haliči, Vladiměřsku, Bukovině, Krajíně, Istrii, Gorici a Gradišce se zřetelem ku zvláštním poměrům zavésti úchylnky ze zásady osmileté (povinné) návštěvy školní. Provedení říšského zákona škol. narazilo nicméně v tomto ohledu na mnohé nesnáze. Správa vyučování snažila se, aby k těmto obtížím vzat byl náležitý zřetel a aby úlevy

v tomto směru zavedeny byly. Tak nařídil § 13 škol. a vyuč. řádu ze dne 20. srpna 1870 č. 105 ř. z., že zemský školní úřad přihlížející ku přáním místních a okresních školních úřadů povolití může školní mládeži na venkově ve třináctém a čtrnáctém roce zkrácení předepsané doby školní omezením týdenního počtu hodin vyučovacích a obmezením vyučování na zimní půlletí, zavedením večerních škol nebo jiným vhodným způsobem.

Novelou o školách národních ze dne 2. května 1883 č. 53 ř. z. bylo poskytnuto ve příčině osmileté povinné návštěvy školní více dalších úlev. Žádati za úlevu co do návštěvy školy jsou oprávněni:

a) rodiče z nemajetných tříd lidu ve městech a městysech nebo jich zákonní zástupci, jakož i

b) rodiče na venkově t. j. rodiče bydlící mimo města a městyse neb jich zákonní zástupcové (§ 21, 3. odst.);

c) politické obce venkovské ke školské obci přiškolené (§ 21, 4. odst.).

Úlevy co do návštěvy školní musí býti poskytnuty, uvedou-li žadatelé v odstavci a) a b) jmenovanové ve své žádosti »důvody, jež ohledu zasluhují«; o tom, jsou-li tu důvody takové, rozhoduje školský úřad. Obcím musí být poskytnuty tyto úlevy, byť i důvodů neuvedly, žádají-li všechny politické obce k jedné školské obci přiškolené na základě usnesení svých výborů za úlevy ve příčině návštěvy školní zákonem přípustné. Tyto úlevy mají záležeti v obmezení vyučování na jistou část roku nebo na polodenní vyučování nebo na jednotlivé všední dny. Poskytují-li se tyto úlevy obcím, jest zaříditi v tomto případě rozvrh učební tak, aby toto zkrácené vyučování udíláno bylo dítkám ve zvláštních od ostatních žáků odloučených odděleních nejméně do dokonání čtrnáctého roku věku jejich. Ve všech ostatních případech má býti vyučování udíláno v ten způsob, aby dítky školou povinné všeobecně předepsaného cíle učebního dosáhly. Na konci školního roku může býti ze závažných důvodů okresním školním inspektorem povoleno propuštění ze školy těm žákům, kteří sice nepřekročili ještě 14. rok svého věku, kteří ale dokonají jej v nejbližším půlletí a kteří úplně ovládají předměty školy národní.

IV. Dohled.

Za účelem dohledu nad zákonem předepsanou návštěvou školní mají správcové škol středních a odborných oznámiti žáky, kteří před ukončením věku školou povinného vystupují z těchto ústavů, místnímu školskému úřadu onoho obvodu školského, ve kterém soupis těchto žáků se vede a sice za tím účelem, aby tito žáci přidrženi byli ku další návštěvě školy národní (nař. min. ze dne 4. března 1871 č. 13.656 č. 20 ř. z.). Otázka povinné návštěvy školní při měšťanských školách rozřešena jest v říš. zák. o školách národních a prováděcích nařízeních zásadně v ten smysl, že dítky školou povinné mohou v případě nutnosti donucením přidržány býti k návštěvě škol měšťanských tam, kde mají příležitost školy tyto navštěvovati. Dle stávajících norem jsou totiž školy měšťanské školami národními, ať skládají se z osmi nebo tří tříd a vše, co platí o návštěvě obecných škol národních, musí míti zásadně platnost též o návštěvě měšťanské školy přístupné dítkám školou povinným, poněvadž ohledně těchto škol zákonem žádná výjimka stanovena nebyla. V souhlase s tím dostalo se též učebním osnovám min. nařízením ze dne 18. května 1874 č. 6549 pro školy měšťanské vydaným ustanovení, že není bez-

podmínečně předepsáno úplné absolvování měšťanské školy, nýbrž že každá ze 3 nejvyšších tříd osmitřídni školy obecné (pokud se týká každá třída trojtřídni školy měšťanské) zprostředkuje zaokrouhlené vědomosti. Podle toho jsou obecné školy národní a měšťanské (jak osmitřídni tak trojtřídni) povinnými školami pro ony děti školou povinné, které jsou pro ně přikázány dle platných norem o příškolení (nař. min. ze dne 14. července 1875 č. 1708 čl. 31 ř. z.).

V. Kontrola nad dětmi školou povinnými.

1. Místní školský úřad (místní školní rada) má předložiti správci školy za účelem dozoru nad pravidelnou návštěvou školy osm dní před počátkem školního roku seznam veškerých školou povinných dětí svého obvodu školského. Zemský školský úřad (zemská školní rada) vydává zvláštní předpisy o tom, jak sluší školou povinné děti seznamovati (konskribovati) a v přehledu chovati.

2. Rodiče nebo jich zástupci jsou zavázáni, děti školou povinné přivésti do školy v některý z posledních tří dnů před počátkem školního roku a dáti je zanešt do seznamu dětí školu navštěvujících (do školní matriky). Správce školy má místnímu školskému úřadu za účelem zákonného jednání úředního oznámiti ony rodiče a jich zástupce, kteří této povinnosti zadost neučiní.

3. Děti na počátku školního roku mezi pátým a šestým rokem stojící mohou býti přijaty do škol jen se svolením místního školského úřadu. Toto svolení uděliti jest jen pro děti fysicky i duševně zralé a jen potud, pokud se nepřekročí tím zákonný počet žactva.

4. Žádné dítě nesmí obmeškati bez důvodné omluvy jednotlivé hodiny nebo dny zákonného času školního. Obmeškání do 8 dnů náležitě neomluvené pokládati dlužno za neomluvené, není-li důvod jeho notorický (všeobecně známý). Za přípustné důvody omluvné zvláště jest míti: nemoc dítěte nebo rodičů nebo příslušníků, potřebují-li tito nutně ošetřování, špatné počasí zdraví dětí nebezpečné, neschůdnost cesty. Je-li důvodem zameškání školy při dokázané chudobě nedostatek oděvu, má místní školský úřad o to péči míti, aby potřebě dítěte bylo učiněno ihned zadost se strany osob zákonem k tomu zavázaných.

5. Každý učitel jest povinen spolupůsobiti při průkazu zameškání školy a každé zameškání školy den co den poznamenati ve třídní knize, ať zameškání jest omluvené či neomluvené. Místní školský úřad má neprodleně vyšetřiti příčiny zameškání školy, o jehož omluvitelnosti naskytá se pochybnost, a úředně zakročiti dle zákonných předpisů proti nedbalým rodičům nebo jich zástupcům (§§ 1—7 řádu škol. a vyuč. ze dne 20. srpna 1870 č. 76.418).

VI. Zákonodárství zemské.

Zákony zemské obsahují ve příčině povinné návštěvy školy tato podstatná ustanovení:

1. Království České (zák. ze dne 19. února 1870 č. 22 z. z.). Bezprostředně před počátkem každého školního roku pořídí místní školní rada seznam všech dětí školou povinných v obvodu školním bez rozdílu jich vyznání a domovského práva. Kdo dítěte z tohoto seznamu vyňal neb udá v něm nepravdu, tresce se peněžnou pokutou 1—20 zl. nebo v případě nemajetnosti vazbou od 1—4 dnů (§ 21). Děti, které nemohou navštěvovati veřejnou školu národní pro nějakou tělesnou nebo duševní

vadu nebo které doma nebo v jiném soukromém ústavě jsou vyučovány nebo které jsou na vyšší škole, jsou osvobozeny od návštěvy veřejné školy národní a proto sepsati je dlužno ve zvláštním seznamu (§ 22). Totéž platí o dítkách, které zaměstnány jsou v továrnách, živnostech, horách, rašelinistích a pod. a které dostávají vyučování ve škole tovární (§ 23). Okresní školní radě uloženo jest, aby žádala další průkazy o oněch okolnostech, kteréž osvobozují zmíněné dítky od návštěvy obecné školy národní (§ 24). Nebyly-li v prvních 14 dnech školního roku do veřejné školy národní přijaty dítky, u kterých nestává důvodu osvobozovacího, má místní školní rada připamatovati jich rodičům nebo zástupcům těchto jejich povinnost. Nedají-li tito do dalších 3 dnů dítko do veřejné školy národní zapsati, propadají peněžité pokutě od 1 do 5 zl., kterou v případě nemajetnosti zaměnití jest ve vazbu nanejvýš 24 hodin (§ 25). Dová-li se místní školní rada, že dítko školou povinné během roku školního do jiného obvodu školního přesídlilo, má učiniti o tom sdělení příslušné školní radě. Nabude-li místní školní rada vědomosti o tom, že dítko školou povinné z obvodu školy jiné do jejího obvodu školního přesídlilo, má je ihned zanést do seznamu dítek školou povinných a upravití úřední jednání dle §§ 22—25 cit. zák. (§ 26). Místní školní rada přehlíží každých 14 dní seznamy nepřítomných ve škole a zakročuje ihned proti nedbalým rodičům nebo jich zástupcům. Zachováti jest se při tom právě tak, jako když dítě školou povinné a zákonem neosvobozené vůbec do veřejné školy obecné zapsáno nebylo. Nedostatečná omluva zameškání školy rovná se zameškání zcela neomluvenému (§ 27). Zavdali-li rodiče ze ziskuchtivosti příčinu ku zameškání, jest vyměřiti trest peněžitý do 10 zl. nebo vazbu do 2 dnů. Při opětném takovémto zameškání jest trest zvýšiti až na 20 zl., po případě 4denní vazbu (§ 29). Rovněž majitelé továren, živností, hor, rašeliníšť atd., kteří dětí u nich pracujících nepřidržují ku pravidelné návštěvě školy, budtež tresty shora uvedenými stížení (§ 30).

Tatáž ustanovení shledáváme v zemských zákonech pro Moravu (zák. ze dne 24. ledna 1870, č. 17 z. z.), Slezsko (zák. ze dne 28. února 1870 č. 1633), Istrii (z. ze dne 30. března 1870 č. 20 z. z.), Korutany (z. ze dne 17. ledna 1870 č. 12. z. z.), Dolní Rakousy (z. ze dne 5. dubna 1870 č. 34 z. z.), Horní Rakousy (z. ze dne 23. ledna 1870 č. 11 z. z.), Solnohrady (z. ze dne 10. ledna 1870 č. 11 z. z.), Štýrsko (z. ze dne 4. února 1870 č. 15 z. z.), Vorarlbersko (z. ze dne 17. ledna 1870 č. 14 z. z.).

2. Bukovina. Zem. zák. ze dne 30. ledna 1873 č. 9. z. z. obsahuje tato odchylná ustanovení: Povinná návštěva školy počíná dokonáním 7. rokem a trvá do dokonání třináctého roku. Na konci školního roku může ze závažných důvodů býti povolena okresním školním inspektorátem propuštěná těm žákům, kteří nepřekročili sice 13. rok svého věku, kteří však dokonají jej v nejbližším roce a kteří úplně ovládají předměty školy národní (§ 21).

3. Dalmácie (z. ze dne 29. prosince 1871 č. 10 z. z. z r. 1872 č. 5 ř. z. z r. 1872). V každém obvodu školním má místní školní rada vésti matriku všech školou povinných dítek téhož obvodu školního bez rozdílu jich vyznání a práva domovského. Místní školní rada má každoročně nejméně měsíc před počátkem nového roku školního zapsati jména oněch dítek do matriky, které dokonalý 6. rok svého věku v předchozím

školním roce, nebo které rok ten dokonávají do počátku nového roku školního. Nejméně osm dní před počátkem každého nového roku školního má místní školní úřad poříditi seznam dítek povinných v témž roce k návštěvě školy po celý týden a pak zvláštní seznam dítek, které povinny jsou návštěvovati školu v neděli a ve svátek nebo večer. Povinnost k návštěvě celotýdenní pomíjí pro ony dívky, které dokonalý 12. rok svého věku a které prokáží se vysvědčením veřejné školy národní, že si osvojily nejnnutnější vědomosti.

4. Halič (zák. ze dne 2. května 1873 č. 250 z. z.). Povinnost k návštěvě školy počíná dokonáním 6. rokem a končí dokonáním 12. rokem.

5. Gorice a Gradiska (zák. ze dne 6. května 1870 č. 30 z. z.). Povinnost školní návštěvy počíná dokonáním 6. rokem a trvá do dokonání 14. roku. Avšak zemská školní rada může po vyslechnutí okresní školní rady omeziti povinnou návštěvu školy mezi dokonáním 7. a dokonáním 12. rokem pro ony obvody školní, kde toho poměry místní nezbytně vyhledávají.

6. Krajina (zák. ze dne 29. dubna 1873 č. 21). Povinnost k návštěvě školy počíná z pravidla dokonáním šestým rokem a trvá až do dokonání roku dvanáctého, v městech a městysech o trojtřídních neb vícetřídních školách až do dokonání roku čtrnáctého. Přihlízejíc však ku zvláštní povaze půdy nebo poměrům klimatickým může okresní školní rada svoliti k tomu, aby povinná návštěva školy počala teprve dokonáním sedmým nebo osmým rokem. Rovněž může okresní školní úřad povolit propuštěnou též v městech a městysech oněm žákům, kteří dokonali 12. rok svého věku a kteří dokonale ovládají předměty školy národní.

Nemocnice.

Nemocnice jsou ústavy, jež jsou opatřeny všemi zařízeními za účelem ošetřování a léčení nemocných.

I. Zásady platící při zřizování nemocnic.

Zásada podřízenosti všech nemocnic státnímu dozoru jest nyní zákonem uznána téměř ve všech státech (vyjímaje Anglii), a zvláště v Rakousku. Velmi pečlivé zařízení, odpovídající duchu času, jakož i přiměřená správa a vedení nemocnic jest po výtce v zájmu státu; státní orgány mají k tomu hleděti, aby vzhledem k populačním poměrům zřízen byl dostatečný počet nemocnic. Neméně přispěl i rychlý vývoj a velký pokrok v oboru lékařské vědy a zdravotnictví podstatně k tomu, že nemocnice udržují se na výši doby. Není pouze úkolem nemocnic, aby pečovaly o nuzné nemocné, pak aby činily opatření proti nakažlivým nemocem, nýbrž též k tomu, aby poskytovaly potřebný materiál k vyučování klinickému.

Rozeznáváme veřejné a soukromé ústavy léčebné. V rakouské polovici říše jsou veřejnými nemocnicemi ty, které zřídily a vydržují: stát, země, okres, obec, nebo jiná korporace, do nichž přijímají se osoby s vyléčitelnou nemocí bez rozdílu domovské příslušnosti a vyznání a které jsou příslušným úřadem prohlášeny za veřejné nemocnice, kdežto soukromé ústavy léčebné mají zpravidla ve příčině přijímání nemocných svobodnou volbu (§ 2 lit. b), zák. ze dne 30. dubna 1870 č. 68 ř. z.).

Státní úřady mají při zřizování nemocnic nad tím bděti, aby půda, na níž se tyto staví, neobsahovala bahnitě nebo vlhké součásti; stavební